Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

# Apel za pravdu povodom obilježavanja godišnjice genocida u Srebrenici, 1995.-2025.: Hitna potreba da se podrži pravo na memorijalizaciju i spriječi veličanje ratnih zločinaca

David Pettigrew

Dok obilježavamo 30. godišnjicu genocida u Srebrenici, važno je razmisliti o ključnoj podršci koju proglašavanjem 11. jula Međunarodnim danom sjećanja i obilježavanja genocida u Srebrenici Rezolucija Generalne skupštine UN-a pruža Majkama Srebrenice i drugim preživjelima iz Srebrenice. Ova historijska rezolucija UN-a, koja je usvojena zahvaljujući diplomatskom vodstvu ambasadora Lagumdžje i njegovog tima u New Yorku, osigurava međunarodno priznanje genocida u Srebrenici i podršku preživjelima na način da objavljuje istinu o genocidu sa možda najuticajnije platforme na svijetu

U pripremi za obilježavanje 30. godišnjice, kustoski timovi Memorijalnog centra Srebrenica su pripremili važne nove izložbe u saradnji sa ambasadorom Lagumdžjiom za sjedište Ujedinjenih naroda u New Yorku, uključujući „Od riječi do nasilja: Životi iza polja smrti" (u saradnji s BIRN-om), koja je otvorena 15. juna, i „Naslijeđe nade nakon genocida u Srebrenici: putovanje nove generacije" (koju je pripremio tim za usmenu historiju Memorijalnog centra Srebrenica), koja je otvorena 7. jula. U saradnji sa drugim međunarodnim partnerima, nove izsložbe su pripremljene i za Memorijalni centar Srebrenica, izložbe koje se aktivno opiru negiranju i podržavaju Majke Srebrenice i preživjele iz Srebrenice širenjem svijesti o istini.

Rezolucija UN-a o Srebrenici otvorila je komemorativni prostor unutar kojeg se mogu javiti novi izrazi istine o genocidu, uključujući nove izložbe u UN-u, kao i niz akademskih seminara i komemoracija koje su se održale širom svijeta. Komemorativni programi su održani u Belgiji, Kanadi, Nizozemskoj, Švedskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu i drugdje. Ambasador Lagumdžjia je 8. jula bio domaćin komemoracije u Ujedinjenim narodima 8. jula. Komemoracije za Srebrenicu su održane i širom Sjedinjenih Američkih Država, u Bostonu, Massachusetts, 10. jula, u Hartfordu, Connecticut, St. Louisu, Missouriju i Bowling Greenu, Kentucky, 12. jula, te u Des Moinesu, Iowa, 13. jula. To su samo neke od komemoracija koje su održane širom svijeta u znak sjećanja na žrtve i kao podrška preživjelima.

Međutim, povodom ovog impresivnog niza komemorativnih programa, i s ovim izljevom ljubavi i podrške Majkama Srebrenice i drugima koji su preživjeli genocid, isto tako je važno i suočiti se sa spoznajom da Ured visokog predstavnika i međunarodna zajednica nisu uspjeli provesti sveobuhvatan program tranzicijske pravde u BiH koji bi podržao memorijalizaciju, te spriječio negiranje i veličanje ratnih zločinaca. Visoki predstavnik, na primjer, nije bio u stanju pozabaviti se zabranom izgradnje spomenika kod Doma kulture Pilica, u kojem su počinjeni zločini koji su bili dio genocida u Srebrenici, ili ukloniti mural posvećen Ratku Mladiću u Kalinoviku,

Tranzicijska pravda uključuje sudske i vansudske mehanizme. Postupci pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) rezultirali su izuzetno važnim pravnim presudama i osuđujućim presudama, ali je također bilo i cinizma zbog malog broja osuđujućih presuda za genocid, blagih zatvorskih kazni i prijevremenog puštanja na slobodu onih koji su osuđeni za gnusne zločine. Krajišnik je 2014. godine, na primjer, prijevremeno pušten iz zatvora i dočekan kao heroj na Palama. Nadalje, negiranje genocida i veličanje osuđenih ratnih zločinaca nastavlja se gotovo nekažnjeno u Republici Srpskoj i Srbiji. Negiranje genocida i veličanje ratnih zločinaca prijete ponavljanjem zločina i ponovo traumatiziraju preživjele koji zaslužuju biti zaštićeni od takve psihološke patnje.

Kao odgovor na ograničenja sudskog procesa, važno je provesti sveobuhvatnu politiku mehanizama tranzicijske pravde, što uključuje i ljudsko pravo na obilježavanje i memorijalizaciju. Preživjeli imaju pravo na obilježavanje i memorijalizaciju. Međutim, zapanjujuće je da je preživjelima zabranjeno postavljanje spomenika žrtvama na mjestima na Kojima su počinjeni zločini kao dio genocida u Srebrenici, uključujući Kravicu, Pilicu, Petkovce i farmu Branjevo. Preživjelima je također onemogućeno postavljanje spomenika u Kalinoviku (Barutni Magacin), Prijedoru (Omarska i Trnopolje), Foči (Sportska dvorana „Partizan”) i Višegradu (Vilina Vlas). Povodom obilježavanja 30. godišnjice genocida u Srebrenici, visoki predstavnik bi trebao iskoristiti bonske ovlasti da se naprave zaštićena nacionalna memorijalna mjesta na svim ovim lokacijama, kao i na drugima koje će identificirati preživjeli.

Pored prava na memorijalizaciju, visoki predstavnik mora ponovo potvrditi važnost vladavine prava u Bosni kao postgenocidnom društvu, tako što će osigurati krivično gonjenje poricanja genocida, govora mržnje i veličanja osuđenih ratnih zločinaca. Nedopustivo je da se na ulazu u Kalinovik nalazi mural koji veliča Ratka Mladića dok obilježavamo 30. godišnjicu genocida u Srebrenici. Principi tranzicijske pravde zahtijevaju da se takav mural ukloni. Mural mora biti uklonjen kako bi se pružila podrška osobama koje su preživjele genocid u Srebrenici.

Dok odajemo počast žrtvama, neka naše obilježavanje godišnjice genocida u Srebrenici 2025. godine bude vodilja za provedbu sveobuhvatnog programa tranzicijske pravde u Bosni. Sveobuhvatna provedba inicijativa tranzicijske pravde kao podrška memorijalizaciji i protiv negiranja i veličanja ratnih zločinaca omogućila bi transformaciju kulture, njegujući inkluzivno demokratsko društvo u kojem se poštuju ljudska prava. Takve inicijative tranzicijske pravde bi konačno pružile nadu za pravednu i mirnu budućnost u Bosni i Hercegovini, čime bi se odala počast žrtvama i pružila podrška osobama koje su preživjele genocid.

prof. dr. David Pettigrew, profesor filozofije i studija holokausta i genocida na Državnom univerzitetu Southern Connecticut, član Upravnog odbora Programa studija genocida Univerziteta Yale.

Prevela Aida Kadrić

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.